

BISERICA și ȘCOLA.

Foiă bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
an an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
an an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

✠ Archiducele Albrecht.

Înregistrăm cu profundă durere, că vitezul beliduce și bărbatul dedicat cu trup cu suflet desvoltării și înaintării tururilor popórelor din monarchia austro-ungară, Alteța Sa cesaro-regéscă Archiducele Albrecht a încetat din vieță în 18 l. c. — lăsând în cel mai profund doliu pre Maiestatea Sa prégloriosul nostru Împérat și Rege Francisc Iosif Ântâiul, augusta casă domnitóre, armata și popórele Austro-Ungariei.

Réposatul în Domnul, Archiducele Albrecht s'a născut la anul 1817, și întrând ca ténér în armată a rămas până în ceasul morții nedespărțit de ea, servind cu zel și abnegațiune timp de aprópe 59 de ani, și luând cu mult succes parte activă în tóte résbóiele mari ale monarchiei, întâmplate în acest lung timp.

Réposatul în Domnul a escelat pre terenul militar ca un beliduce dibaciu și ca un escelent organisator al armatei. Dotat fiind cu talente mari și cu tóte însușirile frumóse, cari fac podóba omului în general și a soldatului în special, réposatul Archiduce a fost cel mai puternic factor în organisarea modernă a puterei militare a monarchiei nóstre, și ca atare s'a bucurat de stima și puternice simpatii la tóte curțile domnitóre ale Europei.

În același timp réposatul a fost un bun și zelos creștin și un puternic apărătoriu al școlei confessionale, — despre carea la o ocaziune fiind aici în Arad din punctul de vedere al prosperării armatei și al prosperării spiritului de bun și consciențios cetățén, — s'a pronunțat în modul cel mai măgulitor,

Alteța Sa a dechiarat cu acea ocaziune, că numai soldatul crescut în spirit adevérat religios ține la sfínțenia juráméntului, și este pre câmpul de onóre devotat pre deplin în servițiul datorinții sale față de préinaltul Tron și față de țérá.

Pre lângă acestea réposatul Archiduce s'a distins în vieță prin o afabilitate adevérat princiară atât în servițiul cât și afară de servițiul, precum și prin un însemnat spirit de filantropiă și umanitate; și în același timp a fost în totdeauna un fidel súpus, un sincer amic și un înțelept consilier al Maiestății Sale.

Chiar pentru acésta biserica și poporul român pururia credincios Maiestății Sale și augustei case domnitóre, — participă cu tótă sinceritatea la doliul, în carele a fost strépus pré-inaltul Tron și popórele monarchiei.

Momentele mai însemnate din vieță réposatului Archiduce sânt urmátóarele:

Albrecht Frideric Rudolf, archiduce de Austria, fiul cel mai bétrân al archiducelui Carol, s'a născut la 3 August 1817. În anul 1830 a fost numit colonel, ér în 1840 general. La 1843 a înaintat la rangul de locotenent-mareșal, și în 1845 a fost numit comandant general în ambele Austrii, precum și în Salzburg. Luă parte sub Radetzky la luptele din Italia și se distins cu deosebire în lupta dela Santa Lucia. Indată după aceea obținu o comandă la corpul Feldzeug-meisterului d'Aspre și luptă cu vitejie la Gravellona, Mortara, și mai ales la Novara, unde divisiunea lui ținu în loc pe inimic până când sosiră și alte trupe austriace.

Deveni comandant suprem al corpului 3 de armată din Boemia și comandant al fortăreței confederative Mainz, ér la 1851 i-se încredință postul însemnat de guvernor general în Ungaria. Aci însă avu o poziție fórte dificilă, deórece de o parte magiarii se plângeau că nu le satisface aspirațiunile lor naționale, de altă parte însă curtea

dicea, că el face magiarilor prea multe concesii; stricându-se astfel și cu o parte și cu alta, archiducele Albrecht părăsi acest post la 1860, când se fini cu regimul absolutistic în Ungaria. Dela 1860—61 a fost comandant al corpului 8 de armată în Vicenza, ér la 1863 mareșal campestru.

În resbelul dela 1866 Albrecht comandă trupele din Italia, raportă la 24 Iunie învingerea dela Custozza, și după desastrul dela Königrätz fu încredințat, în locul lui Benedek, cu comanda supremă contra pruşilor; dar pregătirile sale pentru continuarea resbelului se întrerupseră prin armistițiu.

După finirea resbelului dela 1866, pus în fruntea comisiunii de reorganizare și numit inspector general al armatei, care demnitate o ocupă până la mórte, archiducele își câștigă mari merite pentru reorganizarea armatei austriace. Ingrijirea lui pentru armată se manifestă prin înființarea mai multor fundațiuni, parte pentru fetele ofițerilor lipsite de mijloce, parte pentru ofițeri lipsiți.

Ca scriitor militar păși el mai întâi în 1868 cu tractatul: „Cum sé fie organizată armata Austriei?” ér la 1869 scrise un tractat despre „Responsabilitatea în resbel.”

Albrecht este și unul dintre marii posesori și industriali ai monarhiei. Are mai multe bunuri estinse, atât în Ungaria cât și în Austria.

Archiducele Albrecht s'a căsătorit la 1844 cu Hildegard, fiica regelui Ludovic I de Bavaria. Soția îi muri la 2 April 1864. Fiica cea mai mare Maria Teresia, e căsătorită dela 18 Ianuarie 1865 cu ducele Filip de Württembergia, ér cea mai tineră, Matilda, avu nefericirea de-a muri în 1867 între mari dureri, aprinđându-i-se haina.

Cultul și disciplina în perióda a treia a istoriei bisericesci.

Timpul dela 621 până la 1054 a fost un timp de grea încercare pentru biserica Domnului. În acest timp pâșese ca dușman estern cu tótă furia încontra doctrinei și vieții evangelice mohamedanismul; ér în internul bisericii vedem, că se desvóltă prin eresuri și prin schisma dintre Orient și Occident un adevărat răsboiu intern. Mohamedanii ocupând un însemnat teritoriu din imperiul creștin-bizantin, cu adevărat, că nu pornesc góne sângeróse încontra creștinilor ca și odinióră împérații romani păgâni; dar ei urmăresc o politică mai periculósă, și anume: Mohamedanii pun dări mari pre creștini, cu scop, ca să-i sărăcéscă, și să-i facă proletari, și ca atari să devină necapaci de vieță și desvóltare. Între astfelu de împrejurări mulți dintre creștinii din teritoriul ocupat de mohamedani au trecut în masă la mohamedanism, așa încât de exemplu creștinismul cătră sfârșitul acestei

perióde se perde aprópe cu totul din Africa, unde în periódele de mai nainte și special în perióda a doua se găsea într'o stare atât de înflorítóre.

Nu mai puțin a împedecat desvóltarea bisericii și multele nențelegeri dintre Orient și Occident întemplate în acéstă periódă, precum și amestecul împéraților bisantini în afacerile bisericii, seau mai bine đis tirânia și despotismul împéraților bisantini față de biserică.

În o astfelu de situațiune strémtorată biserica, și respective bărbații inspirați de sfințenia și divinitatea bisericii se silesc din tóte puterile a îndulci poporul pentru vieța creștinéscă prin frumseția și splendórea cultului public dumneđeesc, precum și prin stăruința de a restabili disciplina bisericescă.

În acéstă periódă s'au întrodus în cultul public dumneđeiesc frumoșele imne și cântări compuse prin bărbați de adevărată inspirațiune creștinéscă, ca Ioan Damaschin, Andreiu Criteanul și alții, acele imne și cântări cari fac podóba și puterea cultului public dumneđeiesc al bisericii ortodoxe până în điuva de astăzi. Tot în acéstă periódă s'a scris pentru popor și pentru edificarea poporului în spirit creștinesc biografiile sfinților, prin Metafrast și alții.

În special notăm, că cultul divin s'a desvóltat în acéstă periódă în următorul mod, și anume:

1. După o grea luptă desvóltată de biserică încontra puterii de stat dela 726—842 s'a întrodus, și s'a dat o espressione nimerită cultului icónelor, și semn de vecinică amintire a acestei grele lupte purtate de biserică încontra puterii de stat, și ca mijloc de edificare pentru ulterióra vieță și desvóltare a creștinismului și a vieții creștine s'a întrodus în Orient a-se serba în Dumineca primă a postului mare: „sərbătórea ortodocsiei.”

2. Pentru a nu se împărtěși nimenea cu sfânta cuminecătură nepregătit s'a întrodus din acéstă periódă usul, ca creștinii, cari participau la sfânta liturgiă să nu se împărtășescă toți cu sfințele taine, ci numai cei pregătiți la acésta prin pocăință, ér celor nepregătiți pentru acésta s'a început a-li-se da a n a f o r ă (pâne de jertfă, binecuvântată).

3. În acéstă periódă s'a întrodus a se serba cu începere dela anul 629 în điuva de 14 Septembrie înălțarea sfintei cruci. Tot în veacul al șéptelea s'a întrodus și sərbătórea naserii précuratei fecióre, ér în veacul al optălea s'a întrodus sərbătórea „întrării în biserică” a maicei Domnului. Cu privire la sərbătórea înălțării sfintei cruci înregistrăm după tradițiunea bisericescă aici următoarele: După biruința

reportată de Constantin cel mare asupra lui Maxentiu, mama împăratului Constantin, Elena a mers la Ierusalim, ca să caute, și să afle crucea, pre carea a fost răstignit Mântuitorul Christos. Ajungând dânsa la Ierusalim a dărîmat templul păgân zidit la anul 119 din ordinul împăratului Hadrian pre muntele Golgotha, unde a fost răstignit Domnul. După dărîmarea templului s'a aflat atât mormântul Domnului, cât și trei cruci și tăblița, pre carea a fost pusă înscricțiunea: „Isus Nazarineanul împăratui Jidovilor.“ Spre a-se poté distinge, care din aceste trei cruci, este crucea, pre carea a fost răstignit Domnul, s'a apropiat de ele un om mort, și înviind mortul, când s'a apropiat de una din cele trei cruci, acésta s'a recunoscut de adevărata cruce, pre carea a fost răstignit Mântuitorul lumii. Împărătesa Elena, patriarchul de atunci Macarie și alții vedînd sfanta cruce i-s'au închinat cu bucuriă și cu pietate. Dar năvălind la acésta ocasiune mulțime mare de popor, ca să vadă, și să-se închine sfintei cruci, și nefiind acésta cu putință din cauza mulțimii, patriarchul Macarie a ridicat sfanta cruce, și o-a arătat poporului; ér poporul i-s'a închinat cu pietate mare, cântând: „Dómne miluescene.“ Crucea Domnului se păstrează până în ziua de astăzi în biserica din Ierusalim în un chivot de argint, ér o parte dintr'ensa împărătesa Elena o-a trimis fiului său, împăratului Constantin. La anul 614 ocupând Perșii sub împăratul Chosroe Ierusalimul, crucea Domnului a fost luată de dênșii și dusă în Persia, unde a fost păstrată 14 ani. La anul 628 învingînd împăratul Heracliu pre Perși crucea Domnului a fost readusă de nou în Ierusalim, și în 14 Septembrie 629 a fost așezată de nou cu mare solemnitate în biserica zidită deasupra mormântului Domnului în Ierusalim.

4. Tot în acésta periódă s'au introdus atât în Orient, cât și în Occident clopotele la biserici, spre a-se da prin ele credincioșilor semnalul pentru începerea serviciului divin, precum și pentru a contribui la frumșeția și splendoréa cultului dnmneșiesc. Clopotele s'au introdus mai întâi în Occident. După unii s'ar fi introdus de Episcopul Paulin din Nola în Campania, († 431) ér după alții clopotele s'ar fi introdus de papa Sebastian (604—606). În Orient s'au introdus în întrebuintare generală la biserici numai în veacul al nouélea. Înainte de introducerea clopotelor semnalul pentru serviciul dumneșiesc se dedea prin baterea toacei, prin trâmbiță, seau și prin cursori, cari mergeau pre la credincioși, ca să-i cheme la serviciul dumneșiesc.

În Occident încep a-se introduce și în cult unele innoiri, și anume: întrebuintarea asimelor la sfânta cuminecătură, introducerea mai multor altare în biserici, precum și introducerea organelor și a muzicii instrumentale și altele.

În privința disciplinei bisericesci înregistrăm, că împrejurările, în cari s'a găsit omenimea în acésta periódă au fost fórte nefavorabile pentru disciplina bisericescă. În Occident s'au adoptat dela germanii vechi r e d e m p ț i u n i l e, anume s'a început a-se concede ómenilor îngreuiăți cu păcate grele, ca în loc de a face pocăință, să contribuiescă cu anumite sume de bani pentru scopuri filantropice și de pietate, din cari s'au desvoltat mai târziu indulgențele, cu cari s'au comis multe abusuri.

În Orient pentru susținerea disciplinei în biserica, între împrejurările cele grele, în cari s'a găsit biserica în periódă acésta au contribuit cu deosebire monachii și mănăstirile, precum și frumșeția și splendoréa cultului divin.

Religiunea în luptele Românilor.

Onorabilul Comitet al Atheneului nostru propunînd un ciclu de conferinți istorice, cu scop de a cultiva în societatea noastră cât mai mult simțul adevărat patriotic, după tipul străbunilor nostri, a avut amabilitatea a mă invita și pe mine de a trata un subiect: Religiunea în luptele Românilor. M'aș simți măgulit în sufletul meu, dacă aș putea răspunde așteptării sale și scopului ce urmărește.

Voiu expune cestiunea — Religiunea în luptele Românilor — în fața D-vóstră, tratând'o din trei puncte de vedere: Întîiu voi dovedi existența simțului religios în om, al doilea, voiu proba vechimea și felul religiei creștine la coloniștii lui Traian, apoi în Dacia Aureliană și în fine al treilea, ce influință a avut acésta Religie creștină ortodoxă în nesfârșitele și variatele noastre lupte pentru susținerea Naționalității noastre.

Tot ce voi pronunța voi căuta să și probez.

Intru în expunerea cestiunei întăi.

Omul intrând în lume se trezește pus în fața unei uriașe opere mai puternice decât el, dar pe care caută a și-o apropia și a se familiarisa cu ea, pentru că în ea este merit a trăi. Incunjurat în lume jur împrejur de elemente mai tari decât el, ca marinarul de valurile înspăimântătore ale mării, ce-l amenință continuu cu înecare sau naufragiare, omul luptă din răspuțeri pentru a-și asigura existența ființei sale. Scena, ce se represintă pretutindeni omului ratural, când privește marea și uscatul în mersul lor, este îngrozitóre, amenințătore. Mărețá ochiului, râvnită inimei lui, dar care-l lasă în o stare de nedumerire, de îngrijire, de frică. El presintă micimea

sa, slăbiciunea sa de a rezista contra pornirilor elementelor naturii. Neputând să opue putere puterii, cedeză luptei elementelor și caută a-și afla un adăpost spre a-și asigura mai întâi viața sa. Gerul îl strânge, căldura-l frige, uraganele-l omorâ, furtunile-l dobără, fiarele-l atacă, uimit nu știe ce să facă. Acesta-i starea omului primar la privescerea surprinșătoare ce i-se desfășură mereu prin tablourile repetite ale naturii. El rămâne învins, tăcut, cugetând a-și găsi scăparea și asigurarea vieții sale de o dată! Dacă omul n'ar fi avut de la început constitutiv naturii sale puterea de a cugeta și judeca, calitatea de a se asocia, de unde decurge putința de a se perfecționa, apoi simțul de a se conserva, probabil că în pruncia lui omul ar fi dispărut curând, în această luptă, de pe acest pământ, ca unele din creaturi, ce astăzi sunt trecute între fosile. Grație facultăților sale intelectuale, și sentimentelor sale nobile, cu care a fost dăruit de Cel ce l-a creat, a putut ieși victorios din această luptă curat materială spre a-și perpetua specia. Cu mintea lui numai omul a putut surprinde, că elementele ce-l îngrozesc sunt succesive și că ele sunt necesare ființării și vieții naturii, că amenințările lor și ale fiarelor mai puternice de cât el, pot fi evitate prin asociație — prin gruparea oamenilor în familie, că în fine poate spera la asigurarea vieții. Observând mai apoi cât de regulat și treptat se succed acele tablouri mărețe ale naturii, cât de armonios își percurg calea lor, cu câtă regularitate și ordine i-se prezintă vederea și minții sale, aceste considerațiuni l-au mânat, vrând nevrând la concluderea firăscă: Există Un Ce, o Minte Superioară, care a impus această regularitate în natură, și care a prescriș ordinea și armonia lor, după știute legi neschimbate. Ideea dar de un Dumnezeu la ajutorat chiar de la început a susținé lupta contra naturii, spre a-și asigura traiul pe pământ.

Un sentiment de dependență, nedeterminat poate la început, a dat o impulsie sufletului omului, de a cerceta cu îngrijire și cu dor mare pe acea Minte Superioară, pe Creatorul totului. După cum copilul țipă, plânge cerând mâncare și îngrijire de la maica sa, fără a o cunoște încă bine, după cum nemernicul își întreabă calea necunoscută de la ori-ce trecător, tot așa și omul la început, nevoit de dorul aprins ce-l purta în inima sa, cerea, reclama, pretindea de la mintea sa explicarea nedumerirelor sale ¹⁾. Aicea zace temelie tuturor Religioanelor naturale.

Acestă sete a inimei noastre perpetuu existentă și nici odată satisfăcută, de a-și explica: cine a făcut acest tot ce se prezintă simțurilor și minții

¹⁾ Causale unei asemenea stări psihice de nedumerire a omului natural se explică variat în deosebitele Religiiuni vechi. Creștinismul singur ca religioane pozitivă revelată a dat deslegarea cea mai demnă pentru om în această privire. Trec însă peste aceste cestiuni ca nefăcând parte directă din subiectul nostru de astă dată, lăsând a le expune cu altă ocaziune.

noștre și care vecinic ne îmboldește de a cunoște: De unde am venit noi pe acest pământ și pentru ce? și ce se va întâmpla cu noi? această sete există în ființa ori cărui om.

Aceste cestiuni au frământat mintea oamenilor de la început, și ea le-au deslegat felurit, după influința naturii și gradul culturii omenești. Tote deslegările date au dus omenirea la credință. Credința este o putere în om, un presentiment intern, care a trebuit să se desvölte în el, ca ori și ce altă facultate, când a sosit timpul creșterii lui. Copilul nu vorbește când să naște, are în el implicit calitatea de a vorbi. Pruncul nu iubește până când natura lui fizică nu-i reclamă această, are însă în el putința de a iubi. Așa e și cu credința. Credința a format convingerile în om, de unde a rezultat dorul ardeților de cercetare, ér de aici s'a născut speranța în viitor. Crede mai întâi, apoi iubește, și în fine speră. Un erudit bărbat al timpurilor noastre, cercetător profund al simțului religios în omenire, Max Müller, éă cum se exprimă în cestiunea credinței religioase: „După cum există, dacă mă pot exprima astfel, o facultate a graiului, independentă de toate formele istorice, ce-i dau limbele omenești, de asemenea există în om o facultate a credinței, credința, independentă de toate religiile istorice.“ Apoi adaugé: „Dacă noi luăm aminte cât de puțin, înțelegem că din toate religiunile reese o aspirațiune către lumea spirituală, ca un suspin către infinit, ca un strigăt de iubire către Dumnezeu...“ „Ceea ce este sigur, care face esența omului, este această facultate cu care singur omul este inzestrat, de a ridica privirile sale către ceriu, privilegiu ce-i este acordat aparte, de a aspira la ceea ce nici sensii, nici mintea nu-i pot procura...“

„Deci dacă este o școlă filosofică care studiază condițiile percepțiunii sensibile, dacă este o alta, care examinéză în special condițiunile percepțiunii minții, există evident loc și pentru un al treilea studiu, care ar putea avea de obiect examinarea condițiilor unde să exercită această a treia facultate a omului, independentă de sensii și minte, facultatea de a înțelege Infinitul, care se află la rădăcina tuturor religiunilor.“ „Există dar în om o a treia facultate de a pătrunde Infinitul, nu numai în domeniul religiunii, ci în toate lucrurile, o facultate independentă de sensii și minte, o facultate care se află câte odată în imponcișare, în luptă cu mintea și sensii, dar care cu toate acestea ni se arată plină de forță, când i-se consideră vitalitatea sa, de când lumea e lume; când se observa că nici sensii, nici mintea n'au putut triumfa contra ei, pe când ea a triumfat adesea asupra sensilor și minții“ ²⁾. Un alt învățat, Mr. l'Abbé de Broglie declară, că această luptă între minte și sensii față de credință nu-i de cât aparentă, și că

²⁾ Max Müller. La Science des Religions pag. 14, 15, 16 și 17.

provine din cauză că natura omenescă nu este perfectă, ci mărginită³⁾.

În fine tot Max Müller ne spune hotărît: De ne vom sui cât este cu putință mai departe în istoria omenirii găsim elementele și rădăcinile religiunelor... dacă religiunea n'ar fi făcut parte din patrimoniul original al sufletului, religiunea însăși ar fi rămas o imposibilitate⁴⁾. Apoi declară categoric, că: „Adevărata istorie a omului este istoria religiunii, a căilor sale miraculoase, prin care diferitele familii ale rasei omenesti au înaintat cătră o cunoștință mai adevărată și cătră o dragoste mai adincă de Dumnezeu. Este baza pe care să sprijină totă istoria profană; religia este lumina, este sufletul, este viața istoriei; fără ea, în adevăr, istoria ar fi cu totul profană⁵⁾.” Mă abțin de a vă mai cita în această importantă cestiune autori vechi și noi, asupra necesității și însemnătății religiunii în omenire, ca, pe Platon, Cicero, Seneca, Plutarch etc. spre a veni mai iute la cestiunea noastră, religiunea în luptele Românilor.

Cum religiunile au trecut din stadiul lor natural, de la început, în cel supranatural, cum legislatorii și conducătorii popórelor s'au văduț nevoiți de a'și reclama sancțiunea legilor lor, a ordinelor și dispozițiunilor lor de la religiuni, pentru constituirea ordinei și liniștei în societate — în familie; cum în fine Domnii, Regii și Impărații își sprijineau și-și sprijină drepturile lor pe un drept divin ce li-l sancțifică religiunile pentru stabilitatea popórelor? Aceste întrebări nu le resolvim acum, ci numai le anunțăm spre a se vedea însemnătatea religiei în societatea omenescă.

Religia a fost vatra ce a încăldît și unit de la început omenirea, s'a dat apoi naștere ideii de Patrie-Nație-popor, grupându-se în jurul Deilor lor naționali.

După ce am constatat că există în noi un sentiment religios, manifestat prin credință și justificat prin minte și care alimentează puternic toate sentimentele morale omenesti și procură minței problemele cele mai inalte și mai vaste spre a le cerceta, acum putem să ne întrebăm: Care-i felul credinței la noi la Români, de unde și când am primit-o? Deslegând aceste cestiuni, pregătim calea ce avem a percurge, și atunci vom pricepe cu ușurință cum de religia noastră strămoșiască a străbătut în tot organismul nostru social și politic, s'a condus adesea toate gândirile sufletului Românesc în trecutul nostru. Religia la Români, declar sus și tare, a fost identificată chiar de la început cu naționalitatea, ș-a fost timpuri îndelungate, când religia noastră ortodoxă a ținut locul naționalității, când Românii constrinși de sila hordelor barbare — împrăștiati și resfirați — în

Dacia Traiană și Aureliană, locuind d'odată Carpații, Balcanii și Pindul, împrăștiati până în Tesalia și Epir, nu-i mai lega și una la oaltă decât bisericilor — religia ortodoxă națională.

Vechimea credinței creștine la noi la Români se ridică tocmai la originea noastră. Atunci, când marele Traian ne-a transplantat din intinsul imperiului Roman în Dacia, formând cu noi coloniștii o provincie romană, se afla printre coloniști multe persoane militare și civile, care erau inițiate și catehisate în ideile creștinismului de curând predicat și răspândit în Asia, Europa și Africa. Éta probe despre răspândirea creștinismului în Peninsula Balcanică înainte de colonizare: Sf. Apost. Pavel ne spune: „că eu de la Ierusalim și jur împrejur până la Illyric am răspândit Evangelia lui Christos⁶⁾.” Acest fapt s'a petrecut între anii 44 - 67 după Christos. Creștinismul dar a fost predicat până în Ilyric, acesta înainte de colonizarea noastră.

(Va urma.)

A P E L.

Creștere și cultură!

Aceste două ținte mari le-a urmărit dela înflințarea sa și până în zilele noastre Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român, această vechiă și cea mai de frunte asociațiune culturală a românilor de dincóce de Carpați.

Vedând terminată și asigurată prima sa creațiune mare: Școala de fetițe cu internat, menită a da generațiilor viitoare crescătoare demne de numele poporului român, — Asociațiunea transilvană a luat inițiativa pentru o nouă lucrare, prin care să se apropie cu un pas însemnat de cealaltă țintă mare ce urmărește, de lățirea culturai în sinul poporului nostru.

Popularizarea științelor și artelor și lățirea cunoștințelor folositoare sunt cele mai eficace mijlóce pentru promovarea progresului cultural al unui popor.

Poporul român însă în cea mai mare parte este lipsit de acei factori, cari la alte popóre au contribuit și contribue neîntrerupt la înaintarea lor în cultură. Nu avem orașe, cari prin instituturile și societățile lor culturale și sociale, prin coatingerea continuă a inteligenței, sunt tot atâtea centre culturale, adevărate foculare pentru popularizarea științelor și artelor și pentru lățirea cunoștințelor folositoare. Nu avem apoi, mai ales pe terenul științelor naturale, o literatură poporală bună și efină, din care cea mai considerabilă parte a inteligenței noastre, preoțimea și învățătorimea resfirată pe la sate, și prin această poporul, s'ar puté ține în curent cu progresul științelor și artelor.

În vederea acestora comitetul Asociațiunei transilvane a decis edarea unei

³⁾ Le positivisme et la Science expérimentale. vol. II, pag. 374—394.

⁴⁾ Essais sur l'histoire des religions pag. 8.

⁵⁾ Aceași operă pag. 27 și 28.

⁶⁾ Cap. 15 v. 19 Epist. cătră Romani ...ὡστε με ἀπὸ Ἱερουσαλήμ καὶ κύκλῳ ἔχρη Ἰλλυρικῶς πεπερηωμένοι τὰ Ἐβραγγέλιον τοῦ Χριστοῦ.

Enciclopedii populare,

care ținută deocamdată într'un cadru mai restrins, se va pute introduce în cercuri cât mai largi și va fi publicului cetitoriu român un sfetnic și conducătoriu pe toate terenele științelor și artelor.

Cu conducerea acestei publicațiuni comitetul a însărcinat pe membrul seu *Dr. Corneliu Diacovich*.

Aducând acestea la cunoștința publicului român, comitetul subsemnat rögă pe toți cei chiâmați a conclucrá la realizarea acestei întreprinderi importante pentru dezvoltarea culturală a poporului nostru, să binevoiască a da numitului conducătoriu al primei Enciclopedii române tot concursul posibil, ca să și pötă implini misiunea sa cu succes cât mai multămitoriu.

Modalitățile publicării și procurării „Enciclopediei Române” se vor comunica la timpul seu.

Din ședința comitetului Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului român ținută în Sibiu, la 7 Februarie 1895.

I. M. Moldovanu,
president.

Dr. V. Bologa,
secretariu II.

C R E D O.

(După *Iulia B. P. Hașdeu*).

Visions of childhood! Stay, oh stay!
(Longfellow).

Ce bine e, o Dómne sfinte, ce bine e să ai credință!
Să cred în Tine tot-d'auna, orbește, ca și un copil,
Și să Te vëđ în ceruri, Dómne, strălucitor de biruință,
Pe tron înconjurat de ingeri, și Tie să mă 'nchin umil.

Ce bine e să știu, o Dómne, că Tu la toți ne ești părinte,
Că ne iubești în tot-d'auna și'n tot-d'auna ești cu noi, —
Acela care crede'n Tine, o Dómne mare, Dómne sfinte,
Găsește'n brațul Tëu scăpare și la dureri și la nevoi.

Ce bine e să-mi las gândirea la Maica-Precista Fecióră,
Căci ea la toți ne este mamă și ne mângăie, priveghind
Să scape de păcat aceia pe care mórtea îi dobóră
Și — păcătoși — în a lor rugă spre dënza brațele întind.

O Dómne, fă-mé tot-d'auna să-ți port o vecinică credință,
Să mă supuiu poruncei Tale, la Tine să mă'nchin umil,
Și să Te vëđ în ceruri, Dómne, strălucitor de biruință,
Avënd în tine o credință, naivă ca și un copil!

„Revista nouă.”

Dem. Moldoveanu.

D I V E R S E.

* *La examenul de cualificațiune învățătoréscă* ținut la seminariul diecesan din Arad s'au prezentat 29 de preparanți absoluți. Dintre acestia au fost respinși din limba magiară, și s'au retras dela examen 3; pentru nesucces din câte unul, seau două studii au mai

fost respinși până la procsima întrunire a comisiunei 4; ér 22 au prestat cu succes examenul de cualificațiune învățătoréscă.

Felicităm pre noii muncitori în agrul sfânt al bisericii și școlei noastre confessionale!

* *Profesor censurat.* Dl *Dr. Iosif Blaga*, profesor la gimnasiul român ortodocs din Brașov a prestat cu bun succes examenul pedagogic la universitatea din Budapesta.

* *In editura* librăriei Nicolae I. Ciurcu din Brașov au apărut, și se află de vânđare abecedar și atâtăia carte pentru deprinderea limbei maghiare, prețul 20 cr. și a doua carte pentru deprinderea limbei maghiare în școlele populare române, prețul 25 cr. — lucrute pre basa planului ministerial de învățământ de Francisc Koós și Vasile Goldiș.

† *Necrolog.* Inregistrăm cu durere trecerea prea timpurie din acéstă lume a unui vrednic lucrător în via Domnului a tinerului preot din Șiria Traian Secula. Cruda mórte l-a răpit din sinul familiei și credinciosilor încredințați păstorirei sale în 14 Februarie st. n. după un morb greu și îndelungat, împărtășit fiind cu s-tele taine.

Réposatul în Domnul Traian Secula era născut în 1867 în Șiria. Studiile gimnasiale și le-a făcut în Pojon, unde în 1889 a trecut cu succes și examenul de maturitate. Iar la finea anului scolastic 1891/92 absolvând teologia în seminariul nostru diecesan, încă în vara aceluiaș an a fost chirotonit întru preot pentru comuna sa natală.

Adormitul în Domnul ca elev al seminariului nostru prin spiritul păcii, prin calitățile sale frumoșe și prin manierele sale blânde, își șciu căștiga iubirea colegilor și simpatia profesilor, iar ca preot încrederea poporului încredințat păstorii lui.

Actul înmormântării s'a sêvêșit prin protopresbiterul tractual Georgiu Popovici asistat fiind de mai mulți preoți din tract în prezența unui public numéros din Șiria și jur, și a întregului nostru popor credincios din Șiria.

La finea serviciului părintele protopop rosti o cuvântare în care dete expresiune pierderii ce o sufere biserica și poporul credincios din Șiria prin repentina trecere din viață a preotului Train Secula.

În veci amintirea lui!

† *Necrolog.* Ioan Gențiu preot la biserica noastră rom. gr. or. din Ceișora protopopiatul Beiușului — abia în etate de 44 ani ér în servițiul bisericeii Domnului în al 12-lea an — după un morb îndelungat a réposat în 29 Ian. La înmormântarea sêvêșită în 31 Ian. au participat preoții: Vasiliu Papp din Topa de sus, Vasilie Popovici din Buciumi, Ioan Popovici din P. M. Campani, Ioan Corbutiu din Ceic'a, Georgiu Papp din Carpești mari, Ioan Papp din Carpești mici, Ioan Moga din Dusiesti și Augustin Drincu din Hidisiel, poporeni încredințați păstorirei sale, precum și din comunele învecinate. — Fie-i țêrina ușóră și memoria binecuvântată!

* *Mulfamită publică.* Comitetul parochial gr. or. rom. își ține de datorință a esprima și pre acéstă

cale mulțamita sa cea mai ferbinte, acelor contribuitori, cari la indemnul preotului nostru au jertfit din denariul lor spre bunăvoința bisericii noastre și anume: Dăma preotătesă Irina Seculin a donat un rând de ornate albastre și un epitrahir roșu în preț de 60 fl. Elena Stoiadin, Dimitrie Cristi, Nicolae Ardelean, Teodor Visari, Teodor Lazar, Vasile Gai sen., Georgie Rancu, Antoniu Ardelean, Persida Neții, Sava Riati, Sofronie Rancu, Teodor Iancu și socia Marta, Iosif Laicu, Teodor Nescu, Dimitrie Gherman, Vasile Velin jun., Petru Nescu și Dimitrie Risti au contribuit cu câte 1 fl. ved. Ana Milinc 80 cr., Teodor Velin și socia Elen'a, Vasile Neții, Georgie Pantin, Iuliana Pantin și Jica Maria, Teodor Risti și Michail Todosie cu câte 50 cr. Din această sumă s'a cumpărat pre sēma sf. bisericii un rând de ornate negre. Rugăm pre Dumneșeu, ca să resplătesca acestor binefăcători însuțit și înmuit jertfa depusă pre altariul Domnului. — Fiscut la 7 Februarie 1895. — În numele comitetului parochial: Sava Seculin, m. p. președinte.

* **Poduri de fer în România.** Ministrul lucrărilor publice român a depus în cameră un proiect de lege, prin care cere un credit de 1,920,000 franci, pentru construirea și terminarea podurilor de peste Jiu, Oltețu, Pesceana, Bernatu, Pereschio. Crasna și Horvieta. Acest credit se va acoperi din economiile, ce s'au realizat din alte lucrări și cari se urcă la aceeași cifră de 1,920,000 franci.

* **Un soldat mâncat de lupi.** Într'una din zilele trecute un soldat român de la regimentul 31 din Sibiu, primind concediu de la capitanul său, a plecat sēra în comuna Reșinariu, unde avea să asiste a doua zi la cununia sorei sale. Comuna Reșinariu se află cam la o depărtare de 3 ore pe jos de la Sibiu, de unde conduce până acolo o cale tot printre păduri. Soldatul, de și înoptase de tot, și-a urmat drumul prin păduri cântând și fluierând, neavând habar nici de frig, nici de frică. Nu i-a fost înse dat să ajungă până acasă, căci apucat fiind de lupi, a fost sfășiat în bucăți și mâncat de acestia aproape întreg. Dimineța nu s'a mai aflat dintr'însul de cât sdrențe și câteva bucățele din corpul lui, lângă cari zăcea înfipt la pământ cu baionetul — cadavrul unui lupoiu foarte mare. Se vede deci, că nefericitul soldat s'a luptat voinicește, dar' a fost învins de fiarele sēlbatece, cari a bună sēmă vor fi atacat mai multe deodată.

* **Căți poloni sunt pe întreg rotogolul pământului?** Diarul „Przeglad Wsrechpolski“ spune că sunt preste tot 16,320.000. Din această sumă se vin pe Rusia 8,170,000 și a nune în 6,350,000 Polonia rusescă, ear restul în Lithuania, Podolia, Volhynia, Ucraina, etc. Pe teritoriul monarhiei austro-ungare trăiesc 3,400,000 poloni: în Prusia 3,350.000. În America anune în Statele-Unite ale Americii de nord se află 1,200.000, ear în Brasilia și restul Americii de sud locuiesc 100000 poloni.

* **Convocare.** Domnii acționari, ai institutului de credit și economii „Victoria“ din Arad, prin această se invită conform §. 17 din statutele institutului la a VII-a adunare generală ordinară, care se va ținea în

Arad, la 10 Martie 1895 st. n. la 10 ore înainte de amēdi în localitățile institutului (calea Archiducelui Iosif Nr. 2).

Obiectele: 1) Raportul direcțiunei, bilanțul anului 1894 și raportul comitetului de supraveghiere. 2) Stabilirea bilanțului și distribuirea profitului curat. 3) Proiectul de statute pentru fondul de pensuni al funcționarilor. 4) Investiirea comptabilului-șef **Savu Raicu**, cu dreptul de a signa firma. 5) Alegerea de trei membri în direcțiune. 6) Alegerea comitetului de supraveghiere.

Domnii acționari, cari doresc a participa la adunarea generală în persoană sau prin plenipotențiați în sensul §. 22 al statutelor, sunt rugați a-și depune acțiunile eventual dovețile de plenipotență la cassa institutului cel puțin cu 24 ore înainte de adunarea generală. — Arad, 14 Februar 1895 st. n. — Direcțiunea institutului.

Bilanțul pro 1894.

Activ		
Cassa în numărar		24221.60
Bon în Giro-Conto		123.95
Cambii în portofoliu		675033.77
Împrumuturi hipotecari		269946.—
Avansuri pe efecte		11905.—
Realități:		
Casa institutului Strada Archiducele Iosif Nr. 2	59315.10	
„ „ B. Választó Nr. 32	2032.30	61347.40
Efectele proprii		4125.21
Diverse conturi debitoare și interese restante		25555.44
Mobilar	2805.22	
după amortisare de 10%	280.52	2524.70
		1074783.07
Pasiv		
Capital social:		
3000 acțiuni à 100 fl.		300000.—
Fondul de rezervă al acționarilor		73521.45
Fondul de pensuni		3206.22
Depuneri spre fructificare		640685.16
Diverse conturi creditore		5711.74
Dividende neridicate		509.—
Contribuție după interes. depunerilor pe sem II.		1463.41
Interese anticipate pro 1895		10901.60
Profit transpus din 1893	2736.33	
Profit net	36048.16	38784.49
		1074783.07

Contul Profitului și Perderilor.

Debet		
Interese:		
pentru depuneri spre fructificare		31118.77
Spese:		
Imprimare, registre, requisite de cancelarie, lemne, lumină, diverse		2034.84

Contribuție directă, Chiria, 10 % dare la interesele depunerilor	6599.70	
Salarie	7815.—	
Porto	1810.60	
Amortisare din mobilar	280.52	
„ la cambii	679.—	959.52
Profit transpus din 1893	2736.33	
Profit net	36048.16	38784.49
		89122.92

Credit

Interese :		
dela cambii	59995.48	
„ împrumuturi ipotecari	22662.06	
„ avansuri pe efecte	912.19	83569.73
Venitul efectelor proprii		215.05
Chiria (Venitul casei proprii)		2601.81
Venitul transpus din 1893		2736.33
		89122.92

Arad, 31. Decembrie 1894.

Oncu, m. p.

director executiv.

S. Raicu, m. p.

comptabil-șef.

Direcțiunea :Ciorogariu, m. p. Karátsonyi, m. p. Georgiu
Lazaru, m. p. Dr. Vuia, m. p. I. Papp, m. p.Subsemnatul comitet am examinat contul present
și l'am aflat esact

Arad, 14. Februarie 1895.

Comitetul de supraveghiere :Nicolau Marcu, m. p. George Feier, m. p. Petru
Trutia, m. p. Vasiliu Papp, m. p.**C o n c u r s e .**

Neputându-se ține alegerea de preot la vacanta parochie gr. or. rom. de clasa a III-a din **Fadimac**, fost preșiptă pe 2/14 Octombrie 1894, prin această se publică concurs nou la aceeași parochie vacantă cu termen de alegere pe **12/24 Martie c.**

Emolumentele sunt: una sesiune de 30 jugere parte arătoriu, parte fânațiu. intravilan parochial, dela 180 numere de case câte $\frac{1}{4}$ mețiu de cucuruz în bômbe și stola usuată.

Recursele ajustate conform Regulamentului, și adresate comitetului parochial din **Fadimac**, se se trimită până la **5/17 Martie c.** părintelui adm. protopopesc actual **Lucian Șepețianu** în **Kiszetó**; având recurenții până în acest termen a se presenta în vre-o **Duminecă**, ori sârbătoare în biserica din **Fadimac**, spre a-și arăta desteritatea în cântări, ori cuvântări bisericesci.

Arad, din ședința dela 3/15 Februarie 1895.

*Consistoriul eparchial gr. or. rom.
din Arad.*

—□—

Pentru deplinirea definitivă a stațiunii învățătoresci dela școla confesională din **Moșnița**, inspectoratul Timișorilor, devenită vacantă prin pensionarea veteranului învățător **Vichentie Cernetș**, se publică concurs cu termen de **30 de zile dela prima publicare** în fôia diecesană „**Biserica și Școla**.”

Emolumentele anuale sunt: 1) În bani gata 200 fl.; 2) în naturale 20 chible grâu à 3 fl. = 60 fl.; 20

chible cucuruz à 2 fl. = 40 fl.; 3) 20 mtri lemne pentru învățătoriu aduse în curtea școlii à 2 fl 50 mtrul = 50 fl.; (pentru sala de învățământ 12 mtri lemne) 4) 2 jughere de pământ à 10 fl. = 20 fl.; 5) o grădină mică de 600 stg. □ și un intravilan de 1000 stg. □; 6) pentru conferințe 5 fl, pentru scripturistică 5 fl.; 7) locuință sub acoperământul școlii cu 2 chilii frumoșe. cămară, și ștalog; 8) dela înmormântări, unde va fi poftit 1 fl. — După încetarea din viață a învățătorului pensionat **Vichentie Cernetș** alesul va mai folosi încă 2 jughere de pământ à 10 fl jugher = 20 fl.

Recursele ajustate conform dispuneriunilor din vi-góre, și adresate com. par. sunt a se înainta la oficiul protopresbiteral din **Timișóra** (**Fabric**). Recurenții au să se presente în s. biserică de acolo spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic, înse nu în ziua alegerii. Cei apți de a conduce corul vocal esistent, vor fi preferiți.

Din ședința comitetului parochial, ținută în **Moșnița**, la 21 Ianuarie v. 1895

Comitetul parochial.

Cu consensul protopresb.: **Dr. TR. PUTICÍ, m. p.** inspector de școle.

—□—

Pentru deplinirea definitivă a stațiunii învățătoresci dela școla confesională ort. rom. din **Topolovățul-mare** (inspectoratul **Belințului**) se scrie concurs cu termen de alegere pe **5/17 Martie c.**

Emolumentele anuale sunt: 1) Bani gata 192 fl. v. a.; 2) pentru conferință 10 fl.; 3) paușal de scris 5 fl.; 4) pentru 32 metri lemne din cari are a se încălzi și școla 64 fl.; 5) 29 măji metrice grâu și cucuruz; 6) 2 jugere pământ arătoriu clasa I.; 7) $\frac{1}{4}$ juger grădină estravilan; 8) cortel liber cu grădină de legumi; — dela înmormântări unde va fi poftit a] din comuna matră 40 cr. b] din filia **Topolovățul-mic** 50 cr.

Doritorii de a ocupa acest post au a se presenta în vre-o **Duminecă** sau sârbătoare spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Din ședința comitetului parochial dela 30 Ianuarie 1895.

Nicolae Martinovici, m. p. **Iosif Manea, m. p.**
președinte. notar ad hoc

În conțelegere cu mine: **LUCIAN ȘEPEȚIANU, m. p.**
adm. protopopesc.

LICITAȚIUNE MINUENDĂ.

Pe basa planului și preliminarului de spese aprobat de Ven. Consistoriu dto 1/13 Octombrie sub Nrii 5116—5187/1894, prin această se scrie concurs de licitațiune minuendă pentru renovarea Bisericii gr. or. române din comuna **Șicula**, ce se va ținea la fața locului în **26 Februarie (10 Martie) c.**

1. Prețul de esclamare 389 fl 12 cr.

2. Licitanții vor depune vadiul de 10% din prețul de esclamare.

3. Planul, preliminarul de spese și condițiunile de licitare se pot vedé la oficiul parochial.

4. Contractul legând va fi deobligatoriu pentru comuna bisericescă numai după aprobarea din partea Ven. Consistoriu diecesan.

Din ședința comitetului parochial, ținută la 19 Ianuarie 1895.

Florian Monța, m. p.

președintele com. par.